

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2015|010 VAN 2 APRIL 2015

OVER DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 26 MAART 2015 OVER DE DEFINITIEVE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN HET BEGIJNHOF IN TURNHOUT

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 2 april 2015 volgende advies uit:

1. De VCOE vindt het positief dat inzake de bescherming van het begijnhof in Turnhout een uitgebreid beschermingsdossier voor advies wordt voorgelegd aan de commissie. Zowel de diverse documenten in het kader van de voorlopige bescherming als de definitieve bescherming maken deel uit van het adviesdossier.

De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de definitieve bescherming met name (a) het ministerieel besluit tot bescherming als monument van het begijnhof in Turnhout, (b) het ministerieel besluit tot gedeeltelijke opheffing van de koninklijke besluiten van 30 mei 1936 en 5 december 1962 en de opheffing van het koninklijk besluit van 14 oktober 1975 en (c) het verslag van de behandeling door het agentschap onroerend erfgoed van de uitgebrachte adviezen en de ingediende bezwaren in het kader van het openbaar onderzoek en (d) het beschermingsvoorstel.

2. De commissie erkent de erfgoedwaarde van het begijnhof in zijn totaliteit. Het geheel van begijnhofhuizen, binnenplein, padenstructuren, begijnhofkerk en ommuring is grotendeels bewaard gedurende de laatste 2 eeuwen en de ensemblewaarde onderstreept het erfgoedbelang van deze site.

De commissie ondersteunt dan ook ten volle artikel 1 van het ministerieel besluit waarin vastgelegd wordt dat het begijnhof van Turnhout in zijn totaliteit (o.a. met inbegrip van de begijnhofhuizen met aanhorigheden, de begijnhofkerk en de kapel) wordt beschermd wegens de historische waarde.

De commissie staat tevens positief ten aanzien van de voorgestelde afbakening van het beschermd monument zoals vastgelegd op het bijgevoegd plan aan het ministerieel besluit.

Artikel 2 van het ministerieel besluit geeft een uitvoerige beschrijving van het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt. De commissie ondersteunt de vermelde beschrijving van de historische waarde in casu de architectuurhistorische waarde. De commissie stelt voor om hier tevens te verwijzen naar de opname op 2 december 1998 van de begijnhofsite op de lijst van het Unesco werelderfgoed.

De commissie onderstreept tevens het belang van de opname van een lijst van cultuurgoederen die integrerend deel uitmaken van de bescherming. Het betreft een achttal schilderijen op doek (Vlaamse School, 17de eeuw), diverse beeldhouwwerken en houten en stenen beelden alsook eiken meubilair en reliekhouders.

3. Bij het beschermingsdossier behoort tevens een uitvoerig uitgewerkt beschermingsvoorstel. Hierin wordt een uitvoerige en gedetailleerde beschrijving gegeven van de historische waarde van de verschillende onderdelen.

De commissie vraagt om het (juridisch) statuut van dit beschermingsvoorstel verder te verduidelijken. Zo stelt de commissie bijvoorbeeld vast dat het beschermingsvoorstel ingaat

op de beheersdoelstellingen en de toekomstvisie. Deze elementen komen evenwel niet aan bod in het ministerieel besluit. De commissie merkt op dat de beheersdoelstellingen onlosmakelijk verbonden zijn met de bescherming van de begijnhofsite. De commissie vraagt dan ook om het statuut van het beschermingsvoorstel te verduidelijken en in functie daarvan de opname van de beheersdoelstellingen en de toekomstvisie in het ministerieel besluit te overwegen.

4. De commissie stelt tevens vast dat in het kader van het openbaar onderzoek slechts één bezwaarschrift werd ingediend. De commissie ondersteunt de vaststelling van het agentschap Onroerend Erfgoed dat door de bezwaarindiener de basis van de ter bescherming liggende erfgoedwaarden niet in vraag worden gesteld.
5. Met het ministerieel besluit tot gedeeltelijke opheffing van de koninklijke besluiten van 30 mei 1936 en 5 december 1962 en de opheffing van het koninklijk besluit van 14 oktober 1975 wordt tevens voorzien in de opheffing van de huidige bescherming van bepaalde gebouwen van het begijnhof. De commissie merkt op dat de huidige bescherming van het binnenplein als beschermd landschap niet wordt opgeheven.

De commissie stelt - op basis van verslag van het agentschap onroerend erfgoed - vast dat de bescherming als landschap van het binnenplein behouden blijft omwille van het in uitvoering zijnde landschapsbeheersplan. Het agentschap wil aldus de daarmee gepaard gaande beslissingen niet in het gedrang brengen.

De commissie wijst evenwel op de meerwaarde van voorliggende bescherming waarbij – zoals ook erkend door het agentschap - het totaalconcept van het pleinbegijnhof in al zijn onderdelen wordt benaderd. Naast de bebouwing vormt ook de open ruimte, het zogenaamde binnenplein, een integrerend en onlosmakelijk onderdeel van het geheel. Het agentschap vertrekt dus vanuit het idee van een geïntegreerde benadering.

De geïntegreerde benadering situeert zich op het niveau van het beheer. Het agentschap wil naar één beheersplan evolueren: 'De bedoeling van de huidige bescherming van de totaliteit van het begijnhof als monument (en de voorgenomen opheffing van de bestaande beschermingen) is net om tot een integrerend beheer van het geheel te komen aan de hand van een (mogelijk uit te breiden) beheersplan en om de in het huidige ministerieel besluit omschreven erfgoedwaarden voor alle woningen te optimaliseren en -indien nodig blijkt na onderzoek- te herstellen.'

De commissie benadrukt dat deze geïntegreerde benadering ook moet worden bewaakt op het niveau van de bescherming. Het is aldus niet wenselijk dat in de toekomst twee aparte beschermingsbesluiten zullen blijven bestaand (en de basis vormen voor één geïntegreerd beheersplan). De commissie dringt er dan ook op aan dat de bescherming als landschap zal worden opgeheven zodra de landschapsbeheersdoelstellingen volwaardig zijn opgenomen in het geplande globaal beheersplan voor het gehele begijnhof.

6. Op basis van bovenstaande opmerkingen geeft de commissie een gunstig advies.